

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

เพชรบุรี หรือชื่อเรียกในสมัยก่อน เช่น เมืองเพชรบุรี เมืองพริบพรีหรือพริพรี ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า เพชรบุรีเป็นเมืองเก่าแก่รุ่งเรืองควบคู่กับเมืองราชบุรีซึ่งมีประวัติอันยาวนาน เชื่อกันว่าเพชรบุรีเคยเป็นเมืองหนึ่งในสมัยอาณาจักรทวารวดีที่เจริญรุ่งเรือง ต่อมาเมื่ออาณาจักรศรีวิชัยมีอำนาจระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12 - 17 เพชรบุรีได้ตกเป็นเมืองขึ้นระยะหนึ่ง เมื่อขอมเข้ามามีอำนาจแทนในสมัยลพบุรี เพชรบุรีก็ตกอยู่ในฐานะเป็นเมืองลูกหลวงจนปลายพุทธศตวรรษที่ 18 เมืองเพชรบุรีจึงตกเป็นของไทย ดังที่ปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ในสมัยอยุธยาเป็นราชธานี เมื่อ พ.ศ. 1893 เมืองเพชรบุรีมีสภาพเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญทางตอนใต้ของอยุธยา จนปลายสมัยอยุธยาและตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ เพชรบุรีได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็น เมืองพักผ่อนตากอากาศที่สำคัญ นับแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้สร้างพระราชวังขึ้นบนนครคีรี (เขาวัง) รัชกาลที่ 5 ทรงสร้างพระราชวังพระรามราชนิเวศน์ และรัชกาลที่ 6 ทรงสร้างพระตำหนักหาดเจ้าสำราญ ตามลำดับ

จนปัจจุบัน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้กำหนดให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองรองของภาคตะวันตก รองจากจังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นเมืองหลัก เห็นได้ว่า เพชรบุรีนับเป็นจังหวัดที่มีประวัติต่อเนื่องเป็นเวลานาน และมีความสำคัญ ในภาคตะวันตกของประเทศจนปัจจุบัน ชุมชนเมืองเพชรบุรีจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ โดยการคำนึงถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและศิลปะ ที่สั่งสมมาเป็นเวลานานให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาเมือง เพื่อให้การพัฒนาเมือง เป็นไปอย่างมีคุณภาพในการส่งเสริม และไม่ทำลายสิ่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและ

ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรปกป้องรักษา เพื่อแสดงถึงความงดงาม และเอกลักษณ์ของชาติอันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ ให้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาพัฒนาการและสภาพทางผังเมืองเพชรบุรีในปัจจุบัน
2. ศึกษาความเป็นมาและคุณค่าของโบราณสถานในบริเวณเมืองเพชรบุรี
3. ศึกษาสภาพและปัญหาของบริเวณโบราณสถานที่เป็นอยู่ ตลอดจนความสัมพันธ์ของโบราณสถานนั้นเองกับสภาพแวดล้อมเมืองโคยรอบ
4. เสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเพชรบุรี

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา คือ บริเวณภายในเขตเทศบาลเพชรบุรีและบริเวณโดยรอบที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตโดยเนื้อหา
  - 2.1 สภาพปัญหาของเมืองเพชรบุรี
  - 2.2 ความเป็นมาของโบราณสถานในเมืองเพชรบุรี
  - 2.3 ความสัมพันธ์และผลของการพัฒนาเมืองที่มีต่อโบราณสถานในบริเวณเมืองเพชรบุรี

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการศึกษา

ขั้นข้อมูล

1. ศึกษาแนวคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองหรือชุมชนและการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในกำหนดเนื้อหาและวิธีการศึกษา
2. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตลอดจนความเป็นมา และความสัมพันธ์ของโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในยุคสมัยต่าง ๆ

ขั้นวิเคราะห์

1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพทางผังเมืองของชุมชนเมืองเพชรบุรีในปัจจุบันตลอดจนแนวโน้มในอนาคต
2. จำแนก แยกแยะ และประเมินค่าในเชิงอนุรักษ์ของโบราณสถานในบริเวณต่าง ๆ
3. จำแนก แยกแยะ และประเมินค่าในเชิงอนุรักษ์ของความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานและสภาพแวดล้อมเมือง
4. ศึกษาวิเคราะห์สภาพบริเวณโบราณสถานทั้งหมดกับสภาพแวดล้อมเมืองเพชรบุรี

ขั้นเสนอแนะ

เสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเพชรบุรี ทั้งในระดับบริเวณโบราณสถานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระดับย่านและระดับเมือง

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลจากการวิจัยได้มาจาก

1. ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ได้จากการบันทึก จดหมายเหตุ พงศาวดารและหนังสือต่าง ๆ
2. ข้อมูลสถิติ เอกสาร จากหน่วยงานราชการ สถาบันต่าง ๆ รวมทั้งเอกชน

3. แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ จากสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทยกรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
4. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการถ่ายภาพ

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ผลของการศึกษาทำให้ทราบถึง ความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานกับการพัฒนาเมืองเพชรบุรี
2. เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเมือง ให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
3. เป็นตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาด้านอนุรักษ์ชุมชนเมืองเพื่อการศึกษาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย